

מלזיה – אמירה מפתיעה בהקשר הישראלי

גיורא אלירז¹ | 2 בפברואר, 2025 | גיליון 1945

נוכח הרטוריקה הבוטה במיוחד של ראש ממשלת מלזיה כלפי ישראל מאז ה-7 אוקטובר, כמו גם העובדה שנמנע מגינוי מתקפת חמאס ואף כינה "לוחמי חופש" את אנשיו, היה בתשובות שנתן לא מכבר בריאיון בהתייחס לזכותה של ישראל להתקיים ולהגנה עצמית כדי להפגיע. מאמר זה דן בשאלה האם מדובר באפיזודה, תרגיל ביחסי ציבור מול הזירה הגלובלית, שאיפה למעורבות במזרח התיכון או אולי סימן ראשוני לשינוי מגמה.

מי שמכיר את העמדה העוינת של מלזיה כלפי ישראל והרטוריקה הבוטה במיוחד כלפיה מצד ראש ממשלתה, אנואר אברהים, מאז ה-7 באוקטובר, היה צריך לשפשף את עיניו נוכח תשובות קצרות שלו לשאלות שהפנה אליו במהלך ריאיון הכתב הבכיר מרשת סי-אן-אן, ריצ'רד קווסט. לשאלה הראשונה, [האם הוא מקבל את זכותה של ישראל להתקיים, השיב "כן, כן"](#). ולשנייה [האם הוא מקבל את זכותה של ישראל להגן על עצמה, השיב ב-"כן". הדברים פורסמו בתקשורת במלזיה.

כדאי לשוב ולהזכיר כי מלזיה לא גינתה, ולו במילה, את המתקפה הרצחנית שביצע חמאס ב-7 אוקטובר. ראש הממשלה, אנואר, אף [התקשר ימים מעטים לאחר מכן לאסמעייל הנייה, ראש הלשכה המדינית של החמאס דאז](#), והביע תמיכה בלתי מתפשרת בעם הפלסטיני. מנגד, הוא גינה בלשון חריפה מאד את הפעילות הצבאית של ישראל ברצועת עזה, שאותה כינה, בין היתר, ["שיא הברבריות" ו"רצח עם"](#). אנשי חמאס, לעומת זאת, תוארו על ידו ["לוחמי חופש"](#). הוא גם דחה דרישה מארצות הברית לנתק את הקשרים עם הארגון. ניסיונות בתקשורת המערבית לעמת אותו עם היעדר גינוי קונקרטי וישיר מצדו את מתקפת חמאס נהדפו על ידו, תוך יציאה נגד שיח מוטה לדעתו בנושא זה במערב. עמדה זו בלטה במיוחד בריאיון בסי-אן-אן; הוא הסתפק באמירה כי הוא מתנגד לכול צורה של אלימות והטעים כי [הדבר המטריד אותו הוא טיפוח במערב של שיח המתמקד באירועים האחרונים](#) ומבליט אותם, ובה בעת מוחק עשורים שלפני ה-7 אוקטובר, תוך התעלמות ממצוקת הפלסטינים מאז "הנכבה" ב-1948, העלמת עין מהיסטוריה של קולוניזציה וכיבוש, וממחילה על אלה, לטענתו, אף על ג'נוסייד.

¹ ד"ר גיורא אלירז הינו עמית נלווה במכון טרומן באוניברסיטה העברית ועמית מחקר במכון למדיניות נגד טרור באוניברסיטת רייכמן וכן בפורום לחשיבה אזורית

באופן אירוני, כאשר נבחר אנואר בשלהי 2022 לראש הממשלה, [לאחר דרך חתחתים פוליטית ארוכה ודרמות אישיות](#), כשהוא נישא על גל ציפיות לרפורמות דמוקרטיות משמעותיות, היה לרגעים גם מקום להשתעשע במחשבה כי אולי ירכך את המדיניות המלזית המסורתית הקשוחה מול ישראל. זאת, לו מהסיבה שלא היה שותף [לעוצמת הרטוריקה האנטי-שמית והאנטי-ישראלית](#) לאורך עשרות בשנים, במידה רבה בעטיו של מהאטיר מוחמד, ראש הממשלה הדומיננטי במשך למעלה משני עשורים, במצטבר. ויותר מכך, ברקע כמו הבהבו דברים שאמר אנואר ב-2012 בראיון ל-וול סטריט ג'ורנאל, בהיותו מנהיג אופוזיציה בולט: ["אני תומך בכול המאמצים להגן על ביטחונה של מדינת ישראל"](#). בצד זאת הדגיש את מחויבותה העמוקה של מדינתו לעניין הפלסטיני, לרבות הקמת מדינה פלסטינית עצמאית על בסיס פתרון שתי המדינות. כינון קשרים דיפלומטיים עם ישראל, הבהיר, מותנה בכיבוד שאיפות הפלסטינים על ידי ישראל. ביקורת חריפה מצד יריביו הפוליטיקאים על אמירתו החריגה בלשון המעטה בסוגיית ביטחונה של ישראל לא אחרה לבוא [המשיכה ללוות אותו](#).

וגם הפעם נשמעה ביקורת בעקבות הריאיון ב-סי-אן-אן, מה גם שאמירותיו הפכו ויראליות כקליפ במדיה החברתית. אך דומה שהפעם הביקורת והגינויים היו מוגבלים יחסית בהיקף ובעוצמה. אנואר השיב למבקרים והאשימם בהונאת הציבור, בהתבסס על וידיאו קליפ ערוך, [שהציא מילים בודדות מהקשרם](#). דבר לא השתנה, הדגיש; מלזיה נשארת מחויבת לתמיכתה בפלשתינה (הכיתוב במלזית). כן שב והזכיר את אמירותיו החריפות נגד ישראל ואמר כי אם מישו שואל האם ישראל קיימת, התשובה היא "כן, היא קיימת". אך [מלזיה מעולם לא הכירה בה דה יורה אלא בקיומה כמציאות דה פקטו](#). והראייה, לא מתקיימים קשרים דיפלומטים עמה. אנואר הוסיף כי מבחינתו הנושא סגור ומוטב לנוע קדימה. וכך אכן נראים הדברים, לפחות עתה.

מנגד, לביקורת יש עניין במאמר שפורסם במלזיה על ידי עיתונאי מקומי ובעל טור, ממוצא הודי, בכותרת, ["מדוע אני תומך בעמדת אנואר אודות זכות הקיום של ישראל"](#). מאמר זה הוא בבחינת עדות מאלפת לעמדות הרווחות כנראה בשאלת הסכסוך הישראלי-פלסטיני בקרב קבוצות המיעוט, כ-40 אחוזים מהאוכלוסייה, שבהן מתבלט המיעוט הגדול ממוצא סיני ואחריו זה ההודי. בפתח דבריו הטעים הכותב כי הוא סובר שהוא מדבר בשם כל הלא-מוסלמים במלזיה, באומרו כי אין להם, בהכללה, ובשונה מהמוסלמים בה, דעה שלילית כלפי ישראל, או מאד חיובית כלפי פלשתינה. שכן, הלא-מוסלמים רואים בישראל ובפלשתינה שתי אומות במלחמה, כפי שהם מתבוננים במלחמה בין אוקראינה לרוסיה. ברוב המקרים, "אנו" (הלא-מוסלמים) רואים המלחמה במזרח התיכון מלחמה זרה, שאיננו רוצים ליטול בה חלק. כאשר "אנו" רואים את האמונה הכנה של המוסלמים כי הצדק עם פלשתינה, בעוד ישראל היא המרושעת, "אנו" סוברים כי הם נוקטים עמדה זו מתוך הזדהות עם הפלסטינים. במלים אחרות, "אנו" רואים זאת כתמיכת אדם בבן משפחתו הנתון במאבק לחיים נגד זר. השאלה מי הצודק והטוב

במקרה זה, משתמע מדברי הכותב, לא רלוונטית. אולם, הבנת עמדת המוסלמים אין פרושה תמיכה בה. "אנו" גם מבינים את רצון המוסלמים שמלזיה תמלא תפקיד פעיל יותר בתמיכה בפלסטינים בעימות, אך למעשה היא כבר עשתה יותר מדי למען המלחמה במזרח התיכון. יתר על כן, עמדת המוסלמים אף מטרידה. שכן אם מלזיה, כך עולה מדבריו, תאלץ למרות הכול להשתתף במלחמה זו, אין לבחור כדבר מובן מאליו בצד החלש נגד הצד החזק הרבה יותר, ישראל. זאת משום שאין "אנו" בטוחים מי הוא הצודק ומי לא. אנו רק יכולים לתמוך במאויים שלהם (במשמע, הפלסטינים) אם כוונתם שמלזיה תהייה מתווכת למען השלום במלחמה זו, הרי דברי ראש הממשלה המלזי, שלפיהם הוא מסכים שלישראל זכות הגנה עצמית וזכות קיום, הם עמדה התחלתית נכונה עבור מלזיה.

וכאן המקום להבהיר כי דומה שההזדהות הפוליטית-רגשית עם העניין הפלסטיני, החזקה בשיח הפוליטי והציבורי במלזיה, שלובה במידה רבה בהבניה ארוכת שנים של זהות לאומית בקבוצת הרוב, המלאית-מוסלמית - מעל 50 אחוזים מהאוכלוסייה. זאת, גם תוך גיוס תחושת סולידריות כלל אסלאמית. להבניה זו נמזגו כנראה גם טונים אנטישמיים ואנטי-ישראליים, כמו גם אנטי-מערביים ואנטי-קולוניאליים. סביר להניח, כי מזיגה שכזו בעייתית מאד מנקודת מבט של קבוצות המיעוט. אך אפשר שלא רק בקרבם קיימת כיום אי-נחת מעמדת מדינתם נוכח המלחמה בין ישראל לחמאס. תובנה מעניינת לעניין זה העלתה לא מכבר חוקרת בעלת מבט מנוסה במלזיה. לדבריה, מסתבר כי [ככל שנחשפים יותר ויותר פרטים על מעשי הזוועה שבוצעו ב-7 אוקטובר](#) מבטאים אזרחים מלזים, קבוצות חברה אזרחית וגורמי אופוזיציה אי-נחת מעמדת הממשלה כלפי חמאס. מובעת גם דאגה שעמדה זו תפגע באינטרסים המלזים וכי מימון חמאס על ידי ארגונים מלזים פרו-פלסטינים עשוי לחשוף אותה לסנקציות מהמערב.

עם זאת, אפשר כי באמירותיו החריגות בנושא ישראל כיוון אנואר מבטו בעיקר החוצה, לזירה הבינלאומית. למשל, בניסיון לתקן תדמית במערב ובעיקר למתן מתח ביחסיו עם ארצות הברית על רקע קשריו עם הנהגת חמאס. ואולי גם בניסיון לאותת כי למרות הכול, מלזיה היא פרטנר למאמצי שלום במזרח התיכון. איתות שכזה עשוי להתכתב עם הבנה שלפיה אנואר מבקש להוביל [אקטיביזם דיפלומטי, לרבות באזור זה](#), גם כדי לחזק מעמד בזירה הבינלאומית. לא מכבר הוא הסביר, כמבקש להדוף לחצים נוכח קשריו עם חמאס, כי [ארצו נוקטת עמדת תמיכה במאמצי השלום על ידי קשר עם הגוף הפוליטי של חמאס, ללא שום מעורבות בפעילויות צבאיות של הארגון](#). כן טען כי מערכת הקשרים עם חמאס מעניקה לו יתרון בניסיון להשיג שלום במזרח התיכון.

אך בפועל, הרטוריקה זועקת סתירות; מצד אחד, שתיקה רועמת נוכח מתקפת הרצח של חמאס ובוטות רבה בגינוי הפעילות הצבאית של ישראל ברצועת עזה, ומנגד אמירת "כן" אשר לזכות ההגנה עצמית של ישראל. כך גם אמירת "כן" אשר לזכות הקיום של ישראל, ומנגד,

כמעט בה בעת, קריאה מעל בימת פסגה ערבית-אסלאמית בריאד, לבנית קונצנזוס שיביא את הקהילה הבינלאומית לנקוט פעולה מהירה ואפקטיבית נגד ישראל [עד כדי סילוקה מהאום](#). נראה כי ניאלץ להמתין כדי להבין האם אמירותיו החריגות של אנואר בריאיון ל-סי-אן-אן הן אפיזודה חולפת, תרגיל ביחסי ציבור מול הזירה הגלובלית, שאיפה למעורבות במזרח התיכון, או אולי סימן מאד ראשוני לשינוי מגמה.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט